



Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: SFs programdebat 1976 : Udkast til program for SFs vækst, miljø- og ressourcepolitik

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1976

Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 4

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret



programdebat 1976

Udkast til program for SFs vækst, miljø- og ressourcepolitik

udarbejdet af programudvalgets vækst, miljø- og ressourceudvalg

SFs handlingsprogram for de kommende 10-15 år udarbejdes gennem drøftelser i hele partiet. Den endelige afgørelse træffes af et landsmøde. Hovedbestyrelsen har nedsat en række udvalg, hvis virksomhed samordnes af programudvalget. De enkelte forslag til programafsnit har været drøftet i det samlede programudvalg, men det er de særlige udvalg, der er ansvarlige for udformningen, — og partiet, som efter grundig debat tager beslutningerne om den endelige form.

SF og VÆKST- OG RESSOURCEPROBLEMERNE

Indledning

Gruppen blev nedsat i maj 1975 og fik — udover at deltage i udarbejdelsen af handlingsprogrammet — af hovedbestyrelsen til opgave at holde sig løbende orienteret om debat og udvikling inden for området, forbedre debatoplæg og forslag, støtte partiets repræsentanter i parlamentariske forsamlinger og bistå parti-

foreningerne. Gruppen har holdt 12-13 møder, og dens medlemmer har udover at følge debatten selv udarbejdet en række papirer.

Det efterfølgende er et sammendrag af det af gruppen udarbejdede materiale.

På grund af emnekreedsens omfattende karakter har gruppen måttet

koncentrere sig til en række af de vigtigste emner, mens en del emner har måttet udelades. Gruppen har endvidere været opmærksom på, at dens emnekrede rækker ind over emner, der behandles i andre af programudvalgets arbejdsgrupper.

Nogle grundproblemer i ressource- og vækstdebatten

Ud fra en global vurdering må der nødvendigvis ske en betydelig vækst i u-landenes stagnerende produktion. Fortsat kraftig befolkningstilvækst kan blive katastrofal (hvis folketallet i 1975 udgør 3,85 milliarder, vil det med en årlig vækst på 2% udgøre 4,25 mia i 1980 og 5,2 mia i 1990 — med en vækst, der er koncentreret til u-landene).

I nogle u-lande, specielt Kina, må det forventes at den økonomiske vækstrate vil være høj. Der vil ske en betydelig vækst i de statsocialistiske lande, måske lidt mere ressourcebevidst end hidtil. De multinationale selskaber vil søge at sikre en vækst-ekspansion også de i industrialiserede lande, selv om deres strukturbehov for vækst nok til en stor del søges dækket i u-landene. (1).

(1) Et medlem af gruppen (Christian Bundgaard) ønsker her at tilføje: En bedre fordeling af ressourcerne mellem u-lande og i-lande kan dog løse en stor del af problemet indtil befolkningstilvæksten i u-landene vil falde med stigende levestandard. Afskaffelse af i-landenes overforbrug af ressourcer — der i vidt omfang anvendes til luksus- og spildforbrug — kan dække en væsentlig befolkningsforøgelse og levestandardforbedring i u-landene.)

I denne situation er Danmark, der har en stor råvareimport, i fare for at komme i klemme mellem stigning i råvarepriser og eksportvanskeligheder. En af de første konsekvenser af en sådan udvikling kan blive formindskede overførsler til den offentlige

servicesektor med deraf følgende kvalitetstab for befolkningen. En anden konsekvens kan blive pres for at reducere reallønnen.

I det anførte ligger, at det må tilrådes at være tilbageholdende med at tale om et slet defineret 0-vækst-begreb. Gruppen må i stedet lægge vægt på kvalitet. For det første kvalitet i væksten — ikke en uhæmmet foregelse af produktionen af forbrugsgoder. For det andet kvalitet i produktionen. Danmarks vigtigste råvare er arbejdskraften, og kun ved at sikre en kvalificeret arbejdskraft og stille standardkrav til produktionen på en lang række områder vil landet have chancer for at komme uden om førnævnte klemme.



Energiproblemerne

Energipolitikken må ses i snæver sammenhæng med den øvrige vækst- og ressourcepolitik. En fortsat vækst i materiel levestandard vil i det lange løb medføre et øget energiforbrug. En mere effektiv udnyttelse af energien (f.eks. ved isoleringsforanstaltninger) kan sikre en fortsat vækst i materiel levestandard endnu nogle år med samme energiforbrug som i dag. Men derefter vil en fortsat vækst i materiel produktion kræve en tilsvarende vækst i energiforbruget.

De overordnede mål for SF's energipolitik må være

- en stærk satsning på miljøvenlige og vedvarende energikilder,
- en bedre udnyttelse af energien ved energibesparende foranstaltninger,
- en energiforsyning som i så stor udstrækning som muligt gør Danmark uafhængigt af stormagter og multinationale selskaber. I denne sammenhæng må valget af energikilder prioritere en høj udnyttelse af dansk arbejdskraft og et lavt forbrug af udenlandsk valuta,
- en demokratisk planlægning på energiområdet.

På baggrund af disse overordnede mål for energipolitikken må SF i det næste ti-år arbejde for at gennemføre nedenstående energipolitiske aktiviteter.

Gruppen har måttet koncentrere sine drøftelser til: opvarmning, energiplanlægning, el-kraftproduktion, men har dog også været inde på energiforbruget i produktionen, transport m.v.

a. OPVARMNING

Opvarmning vejer tungt i vort samlede energiforbrug. Samtidig er det det område, hvor der er de fleste muligheder for at spare energi og muligheder for på fleksibel måde at vælge

energikilder, begrænse importudgifterne og samtidig mindske luftforureningen. Et energiprogram må nå alle disse mål.

Bedre isolering og termostatsstyring er de stærkeste faktorer. Der må gives bestemmelse om, at alle nybygninger skal være højisolerede, og der må skaffes lovhjælp til en kraftig forøgelse af isoleringsstandarden og til automatisk temperaturregulering i allerede opførte bygninger.

Men derudover må opvarmningen i hele Danmark planlægges bedre. Fjernvarme ved eksisterende kraftværkers 'spildvarme' må udnyttes fuldt ud i de zoner, hvor det er teknisk muligt. Også andre steder med tæt bebyggelse må det overvejes at zonefastlægge fjernvarmeforsyning fra værker, der kan drives ved kombinationen af flere energikilder: vindkraft, kul, industrispildvarme og skraldgas.

Efterhånden som den tekniske udvikling muliggør det, skal f.eks. parcelhuse og tæt lavt byggeri herudover indrette solfang til opvarmning af f.eks. brugsvand. Tilsvarende må teknologisk udvikling af sol- og vindenergi anvendelse medføre, at disse energikilder gøres konkurrencedygtige og udnyttes i stigende grad. Målsætningen er at sikre en varmforsyning med størst muligt bidrag fra forureningsfri og ikke-ressourceforbrugende energikilder.

Den samlede plan må især nedsætte anvendelsen af olie til opvarmning, fordi olie i særlig grad er en knap ressource, hvor forsyningerne kan svigte eller priserne stige uforholdsmæssigt. Man bør her overveje mulighederne for at bryde de multinationale selskabers monopol på leverance, raffinering m.v. Her må de muligheder, der ligger i at skaffe nordsoolie og i kooperative olieselskaber overvejes grundigt. En vis garanti for, at der ikke sker afbræk i energitilførslerne, må etableres ved bilaterale aftaler om kulleverancer. Men samtidig må planen bevirke en kraftig nedsættelse af

den forurening, der stammer fra fyringsenhederne. Og det totale resultat må være en betydelig besparelse på ringsenhederne. Og det totale resultat må være en betydelig besparelse på vort samlede energiforbrug.

Med det formål at fremme såvel energibesparelser som den tekniske udvikling af alternative energikilder gennemføres en række støtteforanstaltninger i en overgangsperiode.

Endelig skal fremhæves, at ovenstående er et energipolitisk program, som skal gennemføres inden for de nærmeste få år.

Konkret fastsættes en tidsgrænse — f.eks. 5 år — for efterisolering af den eksisterende boligmasse efter visse standarder (samt visse andre foranstaltninger som f.eks. termostatsstyring). For nybyggeri fastsættes straks strengere standarder, bl.a. at brugsvands-opvarmning sker ved solenergi hvor det er muligt, jfr. ovenfor. Der gives støtte til udvikling af alternative energikilder som f.eks. vind- og solenergi.

ENERGIPLANLÆGNING

En del herom er allerede anført. Det bør imidlertid fremhæves — som et af de væsentligste resultater af gruppens drøftelser — at man lægger den største vægt på en zoneinddelt fysisk planlægning af energiforsyningen. Gruppen har her regnet med følgende zoner: bykerner, forstadsbebyggelser og mindre byer, landzoner, og forudsat, at energiplanlægningen på en udviklet måde tager hensyn til, at de

viklet måde tager hensyn til, at de forskellige energikilder kan være mere eller mindre egnede til de forskellige zoner. Energiplanlægningen må iværksættes straks og i øvrigt ske løbende. Mindre byer og landzoner vil inden for en årrække i særlig grad være velegnede til at udnytte sol- og vindenergi til opvarmning.

ELEKTRICITET

Som en energikilde af særlig kvalitet og særlig kostbarhed i fremstillingen kræver elektriciteten særlig opmærksomhed.

Der hersker for tiden stor usikkerhed om den mest hensigtsmæssige måde at producere elektricitet på. Olien er ved at slippe op og må derfor i løbet af de næste 25-50 år erstattes af andet brændsel. Internationalt sættes der stærkt på uran og kul som erstatning i de næste 50 år. Kulreserverne vil kunne række i flere hundrede år. Uranreserverne er ikke større end oliereserverne, forudsat at uranet anvendes i termiske reaktorer som benyttes i dag. Hvis uranet derimod anvendes i formeringsreaktorer som er under udvikling, vil reserverne være af samme størrelsesorden som kulreserverne. For tiden udvikles metoder til at mindske risikoen ved kulminebrydning og metoder til renere forbrænding. Ligeledes arbejdes der på den endnu uløste problematik m.h.t. opbevaring af affald fra A-kraft. Sikkerhedsproblemerne både under den daglige drift og under transport af affaldsstofferne studeres også stadig. De problemer, som den fremtidige formeringsreaktor vil byde på ser ud til at være endnu alvorligere, men har endnu kun været genstand for få undersøgelser.

Vindkraftanlæg kan bruges som et supplement til elforsyning fra andre kilder, hvis der i løbet af det næste ti-år sættes på en teknologisk udvikling.

Af et elforbrug i 1975 på ialt 16,3

TWh anvendtes de 6,6 i boligsektoren, for hvilken der også forventes den kraftigste stigning. El-forbruget til apparater i husholdningen er den største samlede post på vores el-forbrugsregnskab. Gruppen har gennemgået materiale over anvendelsen af el-apparater i husholdningen og finder, at man for en lang række apparaters vedkommende i langt højere grad kan høste fordel af kollektiv anvendelse. Gruppen finder elværkernes prognoser for stigningen i anvendelsen af el-apparater for overdrevne i henseende til stigningsprocenter, og kan anbefale foranstaltninger til begrænsning i disse stigninger. Gruppen har dog været opmærksom på, at anvendelse af el-apparater i vidt begrænsning i disse stigninger. Gruppen har dog været opmærksom på, at anvendelse af el-apparater i vidt omfang er en støtte for befolkningen, f.eks. kvinderne, og på, at en el-afgift vil vende den tunge ende nedad. Gruppen kan derfor snarere anbefale afgifter på visse el-apparater samt bestræbelser for at anvende gas (naturgas) i husholdningen.

Elværkernes prognoser viser, at man forventer størstedelen af det stigende forbrug som el-opvarmning. Vi kan derfor undgå en større stigning ved at undgå el-opvarmning af helårshuse.

Man har endvidere været opmærksom på, at der også i andre sektorer i et vist omfang er et overflodigt forbrug af denne kostbare energikilde. F.eks. anvendes el i stadig stigende grad til procesvarme i industrien.

Energiforbruget i landbruget kunne givet i høj grad suppleres ved anvendelse af alternative energikilder: vind, sol, biogas, staldvarme, halm.

For en sektors vedkommende, nemlig transporten, er gruppen derimod gået ind for en vis udvidelse af el-forbruget, idet man af andre årsager — f.eks. forureningsmæssige — kan acceptere en elektrificering af jernbanerne. Til gengæld foreslår man andre foranstaltninger til begrænsning af energiforbruget i transportsektoren, f.eks. standardkrav til bilernes udformning (hvorved kan opnås væsentlig bedre energiøkonomi) samt kontrol over forureningen, visse hastighedsbegrænsninger og et afgiftssystem, der præmierer god benzinøkonomi.

Hvad angår el-fremstillingen er gruppen klar over, at det vil være vanskeligt i programperioden at dække over ca. 10-20 pct. af el-forbruget med vindenergi. SF bør derfor ikke alene — som ovenfor anført — afvise en uhæmmet stigning i el-forbruget — men også gå ind for støtte til udvikling af andre alternative energikilder, f.eks. de muligheder, der ligger i omdannelse af kul til gas samt i naturgas.

I denne forbindelse har man også drøftet anvendelse af atomkraft, men har forskellige opfattelser om udviklingsmulighederne, om affaldsspørgsmålet og om hvorvidt der bør gennemføres yderligere undersøgelser og udvikling forinden indførelse af atomkraft. Der henvises i øvrigt til resolutionen fra SF's landsmøde i 1975.

Andre ressourcer end energi

Gruppen har naturligvis været opmærksom på, at der også for andre ressourcers vedkommende kan være særlige knaphedsproblemer, som ikke løses eller forudses af den kapitalistiske markedsøkonomi. Det er derfor opfattelsen, at genbrug må overvejes på en helt anden systematisk måde end hidtil. På visse områder — f.eks. for enkelte sjældne metaller — er genbrug påtrængende. På andre områder ville genbrug kunne svare sig, hvis økonomien reflekterede andet og mere end de overfladiske øjeblikkelige markedsforhold. Således må genbrug af papir, glas og mange me-

taller kunne svare sig, hvis man tager hensyn til den herved øgede beskæftigelse samt til valutabesparelsen. Tilsvarende vil formentlig gælde genopbygning af automobiler.

Man er endvidere opmærksom på, at en lang række produkter fremstilles med en unødvendig lille holdbarhed. Sådant produktion giver et unødigt ressourceforbrug, ofte af importerede råstoffer. Da markedsmechanismen også i denne henseende ofte virker overfladisk, kunne man tænke sig den suppleret med offentligt fastsatte standarder til produktionen, i en række tilfælde eventuelt supple-

ret med offentlig støtte i en overgangsperiode, jfr. de tidligere billige statslån til byggeriet, der var forbundet med krav til dettes kvalitet.

Gruppen er opmærksom på, at dette kan nødvendiggøre en udvidelse af forbrugerombudsmandens virke, hvis man vil undgå, at mindre, men vigtige enkeltsager må skydes til side.

Inden for fødevarersektoren kan en omlægning af ressourceanvendelsen, bl.a. ved begrænsning af importen af gødnings- og foderstoffer m.v., føre til såvel store ressourcebesparelser som forbedret folkesundhed.

Arbejdskraftens anvendelse

Som nævnt er landets vigtigste ressource kvalificeret arbejdskraft. Der må gennemføres en række foranstaltninger for at stoppe misbrug af denne ressource.

Der bør gennemføres en pensionsreform, så alle kan få en rimelig kompensation for tabt arbejdsfortjeneste, hvis de efter det fyldte 60. år giver afkald på at være arbejdssøgende. Der bør foreslås en glidende overgangsordning. I visse tilfælde må dette kunne sættes i kraft efter det fyldte 50. år.

SF må gå ind for en begrænsning af arbejdstempoet. Kan dette kun

ske gennem en vis offentlig støtte til virksomheder, må denne støtte indstå som offentlig prioritet.

Endvidere må SF gå ind for arbejdstidsnedsættelse på en fleksibel måde. Gruppen forestiller sig, at arbejdstiden kan opdeles i moduler a f.eks. 4 timer (evt. 3 timer, evt. også a 2 timer), hvor det skal være frivilligt indenfor hver periode — f.eks. et år — om man ønsker et eller to moduler, idet der bør være mulighed for en glidende overgang. De fleste virksomheder vil være i stand til at tilrettelægge deres produktion under disse vilkår. Denne fleksibilitet vil

have gunstige virkninger i en række henseender, f.eks. også for trafikens fordeling over døgnet, handelsstruktur m.v.

SF må gå ind for skabelsen af arbejdsmuligheder på alle virksomheder for folk, som ikke kan deltage i fuldt omfang i produktionen, men som ikke ønsker helt at forlade produktionslivet (f.eks. ældre, handicappede, invalider).

Endelig må SF støtte udviklingen af arbejdskraftens kvalifikationer. f.eks. ved en fornuftigt tilrettelagt ungdomsuddannelse og ved voksenuddannelser.

Miljøbeskyttelse, forurening

SF støtter en fortsat udbygning af bestemmelserne om begrænsning af vand- og luftforurening. Men i det næste ti-år må miljøpolitikken i langt højere grad end hidtil beskæftige sig med forebyggelse af forurening.

Gruppen har været opmærksom på, at nogle af de største forureningsproblemer (gifte, støj m.v.) nu findes på arbejdspladserne, ikke mindst i de store virksomheder. SF må støtte fagbevægelsens indsats for forbedring af disse misforhold.

Der har i gruppen været i nogen grad divergerende opfattelser af betydningen af luftforureningen i Danmark (SO₂ og svævestøv), men der var enighed om, at man i højere grad end hidtil bør undersøge sulfatkoncentrationer i luften. I det hele taget må arbejdet med at undersøge de forskellige kilders bidrag til luftforureningen intensiveres. Ligeledes må der arbejdes på at billigere afsvov-

lingsmetoderne. Antallet af fyringssteder må begrænses, og der må være bedre syning af fyr (og bilmotorer).

De danske normer for forureningen bør ikke være mildere end de af verdenssundhedsorganisationen fastsatte.

Forureningsproblemer i forbindelse med de forskellige energifremstillinger har delvis været berørt, og gruppen har været igennem et materiale, der viser, at problemerne her er meget komplekse, idet praktisk taget enhver energifremstilling forurener.

Gruppen finder, at det må være et mål at forhindre enhver vandforurening i vandløb, søer, have og grundvandet. Landbrug og industri må her bære egne udgifter — der kan ydes statslån til udbygning af rensningsanlæg. Kommunerne bør prioritere udbygning af de nødvendige kollektive rensningsanlæg højt og inddrage rensning fra landbrug og industri i en

samlet planlægning. Især bør der dog sættes ind for på arbejdspladser at undgå anvendelser og forurenende og skadelige stoffer. Det nødvendige kontrolapparat må indbygges i landsmålestok.

Trafikstøjen må nedskæres ved udbygning af kollektiv trafik i trafiktætte områder og ved afskærmning af større trafikårer. Der må være skærpede støjgrænser for fly, og nye lufthavne må placeres i støjsvag afstand fra tæt bebyggelse. Industri-støjnormer må sænkes i beboede områder og støjnormer på arbejdspladser skærpes.

Eksporten af Danmarks begrænsede råstoffressourcer, f.eks. sten og grus, må standses, og der må økonomiseres med vandforbruget, først og fremmest ved at begrænse erhvervslivets storforbrug. På forureningsområdet må det internationale samarbejde intensiveres.

Afslutning

Gruppens område er stort, kompliceret og kontroversielt. Trods mange møder har vi ikke kunnet dække området — også fordi vi er gået mere i dybden på et par delområder (især i visse energispørgsmål), og fordi vi fremlægger et fælles papir. Et sådant må selvfølgelig for nogle synes noget tamt og måske utilstrækkeligt for et

socialistisk parti, som ønsker at samle tilslutning til grundlæggende ændringer af tilstandene.

Vi håber imidlertid hermed at have fremlagt et grundlag for en debat, hvor også mere 'farlige' synspunkter kommer frem, og hvor områder vi ikke har berørt, bliver drøftet. Det gælder f.eks. områder som

alternativer til den kapitalistiske vækstform, opbremsning af vækst uden at det går ud over den brede befolkning, ressourceknaphed på forskellige områder, osv.

I denne videre debat vil vi arbejde med både som gruppe og enkeltvis.

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk